

kový soud dvornímu úřadu vedoucímu záležitosti důchodkové; příslušný úřad vysloviti se má, zda v mezích svěřené působnosti úřední schvaluje prominutí nebo zmírnění trestu, které soud důvodným shledává. Nesouhlasí-li však důchodkový úřad s prominutím nebo zmírněním trestu buď vůbec nebo jen do obnosu nižšího, než soud důchodkový navrhuje, uvede se ve vyhotovení toliko prominutí nebo zmírnění ve smyslu dobrozdání důchodkového úřadu, nebo prominutí, pokud se týká zmírnění trestu, které uděliti může dle oprávnění svého soud důchodkový bez dorozumění s úřadem důchodkovým (§ 174 úřed. náv.).

4. Jsou-li tu důvody zvláště polehčující, jsou zmocněny:

a) důchodkové okresní soudy snížití vězení netrvající déle tří měsíců o $\frac{1}{3}$ nejmenší výměry zákonem stanovené na dotyčný přestupek;

b) vrchní důchodkové soudy zmocněny jsou:

aa) prominouti nebo zmírniti vězení netrvající déle šesti měsíců;

bb) cestou milosti stanoviti, že nemá býti z trestu zostřena ztráta práv a výhod; upustiti od prohlášení, že pachatel na příště není způsobilým práv a výhod těch nabývati; odstranění a vyhlášení jména;

cc) snížití pokuty majetkové, jichž obnos nečiní více, než 1000 zl., až na $\frac{1}{4}$ nejmenší výměry po zákonu na dotyčný přestupek připadající;

dd) ve srozumění se zemským úřadem vedoucím záležitosti důchodkové zmírniti nebo prominouti pokuty majetkové, pokud 2000 zl. nepřekročují.

c) Nejvyšší soud důchodkový zmocněn jest:

aa) zmírniti nebo prominouti trest vězení bez rozdílu jeho trvání;

bb) upustiti od zostření trestu shora naznačeného;

cc) sleviti až na $\frac{1}{4}$ výměry trestu zákonem stanovené na dotyčný přestupek z majetkových pokut, pokud nečiní více, jak 2000 zl.

dd) ve srozumění s dvorským úřadem vedoucím záležitosti důchodkové zmírniti nebo prominouti majetkové pokuty bez rozdílu jich obnosů.

d) Okresní úřady vedoucí záležitosti důchodkové zmocněny jsou:

aa) prominouti pokuty majetkové, které neobnášejí více, jak 10 zl.;

bb) snížití pokuty majetkové, které nepřekročují obnos 100 zl.; až na $\frac{1}{4}$ nejmenší výměry trestu zákonem na dotyčný přestupek stanovené.

cc) Zemské úřady vedoucí záležitosti důchodkové zmocněny jsou zmírniti nebo prominouti pokuty majetkové pro menší přestupky trestné (§ 173 úř. náv.).

Promlčení (v právu občanském).

I. Pojem.

Promlčení (praescriptio) je pozbytí práva následkem jeho nevykonávání po dobu zákonem stanovenou (§ 1451 o. z. o.), kdežto nabytí práva dlouholetým vykonáváním neb držením sluje vydržením (usucapio). Tomu odpovídá staré rozdělení promlčení v širším smyslu na promlčení exstinktivní a akvizitivní (Pfaff-Krainz, System sv. I. str. 414). V právu římském bylo zavedeno vydržení již zákonem dvanáctideským k ochraně bezpečnosti obchodu, najmě trhů. Promlčení žaloby (praescriptio), které se vyvinulo teprve v době křesťanských císařů, spočívalo prostě na úvaze, že ten, kdo zanedbal neb obmeškal svou vinou právo své po velmi dlouhou dobu vykonati, má býti zbaven práva žalobního, by tím byl konec učiněn nejistotě právního stavu, ježto odpůrci délkou času vždy obtížnějším se

stává se hájiti. Při tom se k bezelstnosti praescribenta naprosto nehledělo. O. z. o., který se připojil k této starší doktríně o promlčení extinktivním a akvisitivním prohlašuje v § 1449 promlčení vůbec za způsob zrušení práv a závazků. Promlčením jest dle § 1451 o. o. z. pozbytí práva, které nebylo vykonáno v době zákonem stanovené. V tomto širším smyslu (Unger, System sv. II. str. 253 nn.) užívá se výrazu »promlčení« »promlčeti« i v § 1501 a v marginálních nadpisech §§ 1493, 1494 a 1497 o. o. z. Zákon rozeznává tudíž promlčení v užším smyslu (v §§ 1478 a 1493 vlastní promlčení), kde pouze toto pozbytí nastupuje a vydržení (viz tento čl.). Rozdělení promlčení dle doby k němu žádané v určité a neurčité (nepamětné) o. z. o. nepřijal, ježto dle něho předpokládá každé promlčení projití určitého času (Stubenrauch Com. sv. II., str. 748, 749). Od vlastního promlčení liší se umlčení (Verschweigung), jež přejalo právo rakouské z práva německého. Tu totiž má promlčení extinktivní účinek promlčení akvisitivního a nabytí nového práva je následkem pozbytí téhož obmeškáním posavadního oprávněného.

II. Rozdíl vlastního promlčení od podobných ústavů

Jsou i jiné případy, jež mají s promlčením to společné, že nabytí nebo pozbytí práva pojí se k jisté době, jež se však přece od promlčení podstatně liší.

1. Jsou práva, jež (buď následkem ustanovení zákona neb následkem právního jednání) hned od počátku jen na určitou dobu jsou obmezena — práva časem doložená. Na ně vztahuje se 1. věta § 1449 o. o. z. Poměr právní může tím způsobem býti na určitou dobu obmezen, že projitím této končí a sice děje se tak buď poslední vůlí (§§ 608, 705 o. o. z.), smlouvou (§§ 468, 527, 897, 902 o. o. z.), soudcovským výrokem neb zákonem (n. př. § 1243 o. o. z.). Případy, ve kterých právo žalobní jest časem doloženo, uvádí §§ 158, 159, 933, 963, 967, 982, 1097 a 1111 o. z. o. čl. 349 al. 2 obch. z.; mimo to je i nárok směnečný časem doložen, ač čl. 77 a 100 sm. ř. mluví o promlčení.

2. Lhůty presumpční, kde projitím určité doby stává se obsah právní domněnky účinným, aneb se vylučuje (n. př. § 156 nn, § 925, § 1232 o. o. z.).

3. Lhůty propadné (preklusivní): Sem spadají ty případy, kde projití času potud překáží vzniku práva, pokud právně význačný akt jen v době zákonem stanovené může býti s účinkem předsevzat, na př. lhůty §§ 156, 201, 259, 384, 412, 439, 1075, 1082, 1084, 1108, 1141, 1290, 1321, 1367 o. o. z., lhůty presentační a protestní v právu směnečném (srj. § 3 vyhl. pat. k směn. ř. ze dne 25. ledna 1850, č. 51 ř. z., pak čl. 19, 20, 28, 2, 41, 58, 62, 91, 98 a 99 sm. ř.); lhůty notifikační obch. z. v čl. 347, 349 (odst. 3), 386 (al. 3), 408 obch. z.

III. Podmět promlčení. Podměty vlastního promlčení jsou ty osoby, jež promlčeti mohou a proti nimž promlčení běží.

1. Při každém promlčení jedna strana práva pozbývá, druhá nabývá prospěchu. Tento prospěch záleží při promlčení extinktivním v osvobození od povinnosti zaniklému právu odpovídající. Naskytá se tudíž předkem otázka, kdo může býti tímto způsobem své povinnosti sprostěn (kdo může promlčeti dle marginálního nadpisu § 1453 o. o. z.). § 1453 o. o. z. na tuto otázku odpověď nepodává, avšak plyne z povahy věci, že zde není žádného obmezení, že tudíž každý může býti účasten prospěchu, jež

vlastní promlčení sebou přináší. Jen v objektivním směru jsou pro jisté právní nároky výjimky z promlčitelnosti.

2. Otázku, kdo může promlčením práva pozbyti, proti komu má promlčení místa, dlužno v ten smysl zodpovědět, že z pravidla každý promlčení podléhá. Promlčení místo má proti všem soukromým osobám, jež jsou způsobilými svá práva samostatně vykonávat (§ 1454 1. věta o. o. z.). To platí i o hlavě státu, pokud jde o jeho práva soukromá (§ 20 o. o. z.). Promlčení žaloby běží i proti pozůstalosti ležící (roz. nejv. s. dv., sb. »Gl. U.« č. 6138, 8268). Jednotlivé poměry osobní vyžadují však jistého ohledu. Proti poručencům a svěřencům, proti kostelům, obcím a jiným právníckým osobám; proti správcům veřejného jmění a proti těm, jež jsou bez viny své nepřítomni, připouští se promlčení jen s omezeními v §§ 1494, 1472 a 1475 o. o. z. vytknutými (§ 1454 2. věta o. o. z.). Tento ohled jeví se v tom:

a) že promlčení proti jmenovaným osobám ani počítí ani dále jíti nemůže (při nepřítomnosti v službách civilních a válečných dle § 1496 o. o. z., pak mezi manžely, dětmi neb svěřenci a jich rodiči nebo poručníky dle § 1495 o. o. z.);

b) že promlčení proti nim počítí aneb, počalo-li, dále jíti sice může, avšak dokonáno býti nemůže (osoby, jež následkem nedostatku sil duševních jsou nezpůsobilými svá práva samostatně spravovati, dle § 1494 o. o. z.); a

c) že k dokonání promlčení žádá se projití delší doby než obyčejně (při kostelích, obcích a jiných dovolených korporacích, pak při státu dle § 1472 o. o. z., a při nezaviněné nepřítomnosti dle § 1475 o. o. z.) (Stubenrauch, Com. sv. II., str. 750, 751).

IV. Předměty promlčení.

Vlastní promlčení (extinktivní promlčení) je zánik práva následkem trvalého nevykonávání jeho po určitou dobu (§ 1478, 2. věta o. o. z.). Důvodem pozbytí práva je mlčení po dobu zákonem stanovenou (§ 1471 o. o. z.). O. o. z. prohlašuje v §§ 1478 a 1479 o. o. z. extinktivní promlčení co povšechný způsob zániku práv, uvádí však tyto výjimky:

1. Povinnosti odpovídající právům výsostním (na př. právu cla ukládati, mince raziti, daně vypisovati a jiné regálie) se nepromlčují (§ 1456 o. o. z.). Zákon ze dne 18. března 1878, č. 31 ř. z. připustil promlčení daní přímých, poplatků z měř a volného kutání, daní potravních, tax, kolků a bezprostředních poplatků. Zákon ze dne 13. června 1880 č. 70 ř. z., § 10 připustil pak promlčení vojenské taxy tímto zákonem zavedené a zákon ze dne 15. dubna 1881, č. 43 ř. z., § 21 pak promlčení jednoduchého poplatku kolkového z hracích karet.

2. Práva založená na právu rodinném a vůbec na právech osobních (práva manžela, otce, dítěte a jiná práva osobní dle § 1458 o. o. z.) a závazky (na př. dětem nezbytnou výživu poskytovat dle § 1481 o. o. z.) se nepromlčují (§ 1481 o. o. z.).

3. Práva člověka nad jeho činy a dispozice jeho vlastnictvím (na př. zboží zde neb tam kupovati, louky neb vody užívati, dle § 1459 o. o. z.), pak závazky odpovídající právu vlastnictvím volně nakládati (na př. závazek věc společnou dáti rozdělití neb hranice určití, dle § 1481 o. o. z.) se nepromlčují (§§ 1459 a 1481 o. o. z.), neb tato práva člověka nad jeho činy a jeho vlastnictvím (t. zv. *actus merae facultatis*) nevykonávají

se co věcná práva k cizímu vlastnictví a neodpovídá jim žádný zvláštní závazek určité osoby třetí (§ 1479 o. o. z.), nýbrž všeobecná povinnost nikoho nerušiti v právním užívání jeho svobody. K těmto právům náleží i právo ze společenství vystoupiti (§§ 832, 1208 o. o. z.). Za to však promlčují se žaloby na rozdělení dědictví (roz. nejv. s. dv., sb. »Gl. U.« č. 157).

V. Podmínky a náležitosti promlčení.

Dle § 1478 o. o. z. je exstinktivní promlčení nevykonávání práva, jež o sobě bylo již možno vykonati, po dobu zákonem stanovenou (§ 1478 o. o. z.).

1. Promlčení práv. Náležitosti:

a) Nevykonávání práva, jehož výkaz o sobě možným byl, po čas zákonem stanovený. Možností vykonávati právo, jež je předmětem promlčení, rozumí se vzhledem k slovům »an sich« (o sobě) možnost objektivní nikoliv subjektivní. Byl-li tudíž oprávněný sám toho příčinou, že právo vykonáno býti nemohlo (na př. neznal práva mu příslušejícího), není tím promlčení vůbec vyloučeno, nastává však v některých zákonem zvláště vytčených případech (na př. § 1496 o. o. z.) zastavení promlčení,

b) Projití doby promlčecí: Co se týče počítání doby promlčecí počíná se promlčení tím dnem, kdy právo o sobě mohlo býti vykonáno. Tento den včítá se tudíž zcela do lhůty promlčecí, byť i objektivní možnost výkonu nastala teprve v posledním jeho okamžiku; musí však i poslední den lhůty promlčecí zákonem vytčené úplně uplynouti, by bylo promlčení dokonáno; roky počítají se dle analogie § 902 o. o. z. po 365 dnech a dny přestupné počítati nelze (§ 1465 o. o. z.). Řádné promlčení dokonává se dle §§ 1478 a 1479 o. o. z. ve 30, mimořádné ve 40 letech (§ 1485 o. o. z.), mimořádné tu 3 roky (§§ 1480, 1487, 1488 a 1489 o. o. z.) tu rok (§ 1490 srj. i §§ 1486 a 1491 o. o. z.) obnáší. Je-li osoba k výkonu práva neb k podání žaloby oprávněná nepřítomna, může míti rovněž místo delší než třicetiletá lhůta promlčecí (§ 1475 o. o. z.). Při právech konečně, jež zřídka lze vykonávati, může též doba promlčecí dle § 1484 o. o. z. býti ještě přes 30 let.

2. Promlčení žalob. Náležitosti:

Nepodání žaloby v době zákonem vytčené (§ 1478 o. o. z.). Promlčení žaloby počíná pravidelně, jakmile je tu právní možnost žalovati (actioni nondum natae non praescribitur); kdo ještě nesmí mluvit, tomu mlčení škoditi nemůže. Ježto § 1478 o. o. z. mluví o právu, jež bylo možno již o sobě vykonati, naskytá se otázka, kdy vzniká právo žalobní, kdy je »actio nata«? Actio je »nata« tím okamžikem, kdy určitý nárok vzniká a dospělým se stává. Nativita žaloby je vznik práva co práva žalobního, co nároku, jež lze provéstí proti určité osobě třetí aneb proti více takovým osobám.

VI. Čas promlčecí.

Čas promlčecí je řádný nebo mimořádný, tento opět mimořádně delší a kratší.

1. Řádný čas promlčecí. Ten obnáší jak při promlčení práv tak i při promlčení žalob 30 let (§§ 1478 a 1479 o. o. z.).

2. Mimořádný delší čas promlčecí.

a) K promlčení takových práv, jež jen zřídka lze vykonávati, třeba dle § 1484 o. o. z., by během 30leté (pokud se týče 40leté) doby

promlčecí aspoň třikrát naskytla se příležitost právo vykonati a by jí nikdy nebylo použito (§ 1471 o. o. z., který uvádí jako příklady právo obročí zadati a právo někoho k příspěvku na obnovení mostu přidržeti). Při promlčení těchto práv je tudíž další náležitostí, by se během doby promlčecí naskytla třikrát příležitost k výkonu a by jí nikdy použito nebylo. Nenaskytla-li se během doby promlčecí třikrát příležitost, dokonalo by se promlčení, až by se po třetí příležitost naskytla a právo opět vykonáno nebylo. Tím se prodlužuje čas promlčecí přes 30 pokud se týče 40 let.

b) Ohledně osob v § 1472 o. o. z. uvedených (stát, církev, obec a jiné dovolené osoby právnické) žádá se, jak k vydržení, tak i k promlčení 40 let (§ 1485 o. o. z.). Sluší li jinými dovolenými korporacemi rozuměti spolky neb též soukromé společnosti, obchodní neb akciové společnosti a výdělečná společenstva, je sporno avšak z účelu výhody v souvislosti s § 26 o. z. o. zdá se plynouti, že správný náhled je ten, že soukromé společnosti jsou z této výhody vyloučeny. Dle § 18 zák. ze dne 26. září 1849 č. 832 sb. z. s. promlčují se vklady spořitelní teprve ve 40 letech.

Výhoda § 1485 prospívá dle § 1473 i těm, kdo jsou ve společenství s osobou výhody takové dle zákona požívající, za to však (rovněž dle § 1473) nehledí se k osobě toho, kdo promlčením závazku svého má býti sproštěn. Tak n. př. promlčuje se pohledávka osoby soukromé na obecním pozemku knihovně vložena již ve 30 letech, kdežto pohledávka kostela teprve ve 40 letech. Ježto § 1485 užívá výrazu »jako k vydržení« a o právech, jež ve 3 neb v jednom roce se promlčují, naprosto se nezmiňuje, nastupuje asi dle správného náhledu 40letá doba promlčecí jen na místo 30leté.

3. Mimořádná kratší doba promlčecí: Dle § 1486 o. o. z. vztahuje se všeobecné pravidlo, že právo následkem jeho nevykonávání teprve ve 30 neb 40 letech zaniká jen na ty případy, kde zákon kratší doby promlčecí nestanovil (§ 1465 o. o. z.). Případy mimořádné kratší doby promlčecí jsou:

a) Pohledávky z jistých zadrželých občasných plnění a s nimi i žaloby na jich provedení promlčují se ve 3 letech (§ 1480 o. o. z.). K takovým pohledávkám patří dle § 1480 o. o. z.:

aa) roční dávky;

bb) úroky (t. j. plnění peněžné neb naturální, jež se poskytuje za přenechání upotřebení věci nezuživatelné (nájemné, pachtovné) aneb hodnoty věci zuživatelné (úroky z kapitálu). Ač pohledávka úroková se zpravidla ve 3 letech promlčuje, přec může ona dosáhnouti výše kapitálu (o čemž jedná § 1335 o. z. o.) nejen v těch případech, kde dle §§ 1494 a 1496 promlčení se vůbec staví, nýbrž i tehda, když věřitel úroky aspoň každý třetí rok soudně upomíná a dlužník omlouváním se, prosbami za příročí nebo prodloužení dluhu svého a pod. výslovně neb mlčky uznal právo věřitelovo na úroky, ježto takovým způsobem se promlčení nezaplacených úroků přetrhuje a tudíž úroky zadrželé i výše kapitálu dosíci mohou (dv. dek. ze dne 21. listopadu 1812 č. 1016 sb. z. s.). Úroky, rozumí se i úroky z kapitálu, pachtovné a úroky z prodlení (dv. dek. ze dne 21. listopadu 1812 č. 1016 a dv. dek. ze dne 22. srpna 1836 č. 151 sb. z. s.);

cc) důchody t. j. obnosy, jež se někomu za přenechání určité sumy peněz neb určité věci v penězích oceněné poskytují na doživotí určité osoby (důchod doživotní, § 1284 o. o. z.) aneb na věčné časy (trvalý roční důchod, § 530 o. o. z.);

dd) konání služeb t. j. ona jednání, k nimž někdo druhému je zavázán z důvodu stále účinného (n. př. při výměnku). Avšak na mzdu čeládky se dle dv. dek. ze dne 10. dubna 1839 č. 355 sb. z. s. tříletá doba promlčecí v § 1480 o. o. z. výtčená nevztahuje;

ee) jiné dávky opakující se ročně neb v určitých obdobích. Sem patří n. př. založené mše, jež persolvovati se mají v určitých lhůtách (Gl. U. 954 sb. jud. č. 16), doživotní důchody (Gl. U. 959, sb. jud. č. 15), odkázané výživné (časop. »Ger. Zeit.« 1856 č. 142), odkázaná roční doživotní plnění (časop. »Ger. Zeit.« 1853 č. 63), ba i jednotlivé splátky výživného, jež dítě nemanželské od svého otce požadovati může (časop. »Ger. Zeit. r. 1853 č. 125). Promlčení plnění spadajících pod předpis § 1480 počíná teprve, byly-li zadržány t. j. když den jich splatnosti nastal a ony zaplacený nebyly. Spornou otázku, zda i úroky rozsudkem přiřknuté se dle § 1480 ve 3 letech promlčují, rozhodlo min. nař. ze dne 21. července 1858 č. 105 ř. z. v ten smysl, že pohledávky, jež se promlčují dle o. z. o. v kratších lhůtách, než ve lhůtách §§ 1478, 1485 a 1846 pro řádné promlčení výtčených, promlčují se ve lhůtách v těchto §§ stanovených tenkrát, byly-li právoplatným rozsudkem přiřknuty aneb narovnáním neb smlouvou k exekuci se hodící uznány; bylo-li však nalezeno rozsudkem nejen na placení již nyní dospělých, nýbrž i teprve budoucně dospělých dávek, úroků, důchodů neb konání služeb, promlčují se dávky tohoto druhu teprve po pravomoci rozsudku dospělé ve lhůtě § 1480, tedy ve 3 letech. Úroky až do rozsudku dospělé a rozsudkem přiřknuté nepromlčují se ve 3 letech, ovšem ale přiřknuté úroky pro dobu jich pozdější dospělosti (»Gl. U.« č. 4032, 5023); avšak promlčení jich přerušuje se každým krokem exekucním (Gl. U. 1805 a 8890, časop. »Ger. Halle« r. 1864 č. 14).

b) Každá žaloba na náhradu (a s ní i nárok na náhradu) zaniká ve 3 letech od té doby, co škoda stala se známou poškozenému (§ 1489 o. o. z., 1. věta). Zákon tu nerozeznává, zda byla škoda způsobena porušením smluvní povinnosti či bez ohledu na smlouvu (§ 1295 o. o. z.), zda zlým úmyslem (*dolus*) (pokud tu jen není zločin), aneb pouhým nedopatřením (§ 1294 o. o. z.) a jedná-li se o náhradu škody skutečně povstalé čili o plné dostiučinění (§ 1234 o. o. z.).

Též žaloba na likvidaci náhrady trestním soudem přiřknuté promlčí se ve 3 letech (Gl. U. č. 961, sb. jud. č. 17). Tříletá doba promlčecí (§ 1498 o. o. z.) běží i proti fisku a ostatním v § 1472 vypočteným korporacím (kn. sb. jud. č. 18). Nenabyli-li poškozený vědomosti o škodě aneb vznikla-li škoda ze zločinu, promlčí se právo žalobní (a s ním i nárok náhradní) teprve ve 30 letech (§ 1489 o. o. z.). Odkáže-li však soudce trestní soukromého účastníka na pořad práva, promlčí se civilní žaloba na náhradu škody, pokud škoda vznikla přestupkem nebo přečinem, ve 3 letech od té doby, co stala se známou, byla-li však způsobena zločinem, ve 30 letech (§ 1489 o. o. z.). Druhá věta § 1489 vztahuje se jen na zločiny ve smyslu trestního práva (Gl. U. 961, sb. jud. č. 71.), týká se pak jen zločince samého ne osob třetích (Gl. U. 4345). Ve lhůtě § 1489

o. o. z. promlčuje se též právo žalobní proti ministru o náhradu té škody, kterou způsobil svým úřadováním, jež státní soudní dvůr proti-zákonným uznal, státu neb některému soukromníku (zák. ze dne 25. července 1868, č. 101 ř. z., § 6), promlčení přetrhuje se však jednáním o ministerské obžalobě (zák. ze dne 25. července 1867 č. 101. ř. z., § 28).

c) Promlčecí lhůty dle práva obchodního: Sem spadají ustanovení čl. 146—149 a 172 obch. z. o promlčení žaloby proti obchodním společnostem, čl. 349 obch. z. o promlčení žaloby proti prodáváči pro vady zboží, čl. 386 obch. z. o promlčení žalob proti špediterovi pro úplnou ztrátu neb zmenšení, poškození neb zpozděné dopravení zboží, jež platí dle čl. 408 i o povozníkovi, konečně předpisy §§ 73—75 zák. ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z. o promlčení žalob proti členu společenstva při výdělečných a hospodářských společenstvech.

d) I zákony procesní obsahují některé kratší lhůty promlčecí; tak promlčí se žaloba z rušené držby ve 30 dnech od té doby, co oprávněný nabyt vědomosti o rušení (§ 454 c. ř. s.), exekuční právo věřitele v řízení upomínacím zaniká po uplynutí 6 měsíců po doručení platebního rozkazu dlužníkovi (§ 16 říz. up.).

e) Právo směnečné: Předpisy o promlčení práva směnečného obsaženy jsou ve čl. 77—80 sm. ř. ze dne 25. ledna 1850 č. 51 ř. z. Že zde (přísně vzato) jedná o doložení času, bylo již shora v odst. II. ad 1 řečeno, a plyne to též z textování § 1492 o. o. z. Viz čl. Promlčení (v právu směnečném).

VII. V čítání předchůdcovy doby promlčecí (*accessio temporis*).

V tom směru stanoví § 1493 o. o. z.: Kdo nabude věci od pořádného a bezelstného držitele bezelstným způsobem, může sobě co nástupce včítati vydržecí dobu svého předchůzce (§ 1463 o. o. z.). Totéž platí i o době promlčecí. Při vydržení 30 neb 40letém včítá se doba předchůzce i když tu není pořádný titul a při vlastním promlčení, i když tu není bezelstnost (*bona fides*) nebo nezaviněná nevědomost. Kdežto právo církevní žádalo *bonam fidem prescribentia* i při promlčení žalob, zaujal o. o. z. stanovisko práva římského, které nežádalo *bonam fidem* při promlčení žalob a dle něhož ani *mala fides praescribentis* při *praescriptio* neškodila. Dle § 1493 o. o. z. nežadá se *bona fides* při vlastním promlčení, ať již jde o promlčení práv neb žalob.

Podstatnou náležitostí promlčení je jen nevykonávání práva po dobu zákonem ustanovenou, a na tom se ničeho nemění, ať již v osobě oprávněného aneb zavázaného jakákoliv změna nastala. Výjimku z toho obsahuje však § 1500 o. o. z., a bude o ní jednáno při účinku promlčení. Sporno, jaký to má vliv na dobu promlčecí, dostane-li se během doby promlčecí předmět promlčení od osoby privilegované osobě neprivilegované aneb naopak. Správného náhledu zdá se býti Stubenrauch (*Com. sv. II. str. 770*), který praví, že v takovém případě je k dokonání promlčení třeba takové relativní části doby promlčecí vlastnosti nástupce odpovídající, která se ještě při přechodu nedostávala době vydržecí potřebné vzhledem k vlastnosti předchůdce.

VIII. Zastavení promlčení.

Jsou jisté okolnosti, které promlčení staví t. j. promlčení nemůže, pokud překážky takové tu jsou, počítati aneb počalo-li již, dále jíti. Od-

padnou-li takové překážky, počne promlčení, pokud se týče bude dále pokračovati a to tak, že promlčení před naskytnutím překážky sběhlé účinku svého nepozbývá, takže dřívější nebo pozdější doba promlčecí jeden celek tvoří. (§§ 1494—1496 o. o. z.) (Unger, System Sv. II. str. 416). Důvody stavěcí jsou tyto:

1. Proti takovým osobám, které z nedostatku vlastních sil duševních jsou nezpůsobily práva svá samostatně spravovati, jako proti chráněncům, šíleným neb blbým, nemůže promlčení počítí, pokud osobám těmto zákonný zástupce zřízen nebyl. Počalo-li již promlčení běžeti, běží sice dále, avšak nemůže býti dříve dokonáno, než ve 2 letech po odstranění překážky (§ 1494 o. o. z.). Tento důvod stavěcí je odůvodněn nezpůsobilostí těchto vyplývající z nedostatku sil duševních své záležitosti samostatně obstarávati, pokud jim nebyl zřízen zákonný zástupce.

2. Též mezi manžely, dále mezi dětmi nebo svěřenci a jich rodiči nebo poručníky nemůže promlčení, pokud trvá svazek manželský, moc otcovská nebo poručenská, ani počítí ani dále běžeti (§ 1495 o. o. z.). Tento důvod stavěcí spočívá ve vzájemném poměru těchto osob, poněvadž tento poměr je toho příčinou, že osoby zmíněné nemohou aneb jen obtížně mohou svá práva navzájem ku platnosti přivéstí.

3. Nepřítomností ve službách civilních neb válečných, úplným zastavením soudnictví (justitium) n. př. v době války nebo moru staví se promlčení tak, že nemůže, pokud překážka tato trvá, ani počítí a, počalo-li, dále běžeti. (§ 1496 o. o. z.)

4. Správná obstávka úroků neb důchodů ze státních dlužných úpisů plynoucích (výn. min. fin. ze dne 4. prosince 1866 č. 47.519 a ze dne 29. května 1875 č. 2233) staví promlčení úroků neb důchodů.

5. Dle zvláštních ustanovení zákonných staví se promlčení ještě v těchto případech:

a) Byla-li likvidita pohledávky do konkursu přihlášené účastníkem popřena a na pořad práva odkázána, staví se promlčení žaloby přihláškou a doba ode dne přihlášky až do dne, kdy věřitel vydal doklady k zahájení neb obnovení rozepře, nevčítá se do doby promlčecí (§ 125 a 8 konk. ř.)

b) Byl-li v řízení upomínacím vznesen odpor proti platebnímu rozkazu, jest promlčení ode dne žádosti věřitele za vydání platebního rozkazu až do vznesení odporu zastaveno (§ 13 říz. up.).

IX. Přetržení promlčení.

Promlčení se přetrhuje, když nastanou okolnosti, že promlčení posud sběhlé účinku svého naprosto pozbývá, takže po případě promlčení znova počítí musí (Unger, System sv. II. str. 416 a 417). Důvody přetržení jsou:

1. Promlčení se přetrhuje, když ten, kdo se ho dovolává, před uplynutím doby promlčecí buď výslovně neb mlčky uzná právo druhého (§ 1497 o. o. z. 1. věta).

2. Promlčení se přetrhuje, když ten, kdo se ho dovolávati chce, před uplynutím doby promlčecí oprávněným bude na soud pohnán a v žalobě bude náležitě pokračováno. Bude-li však žaloba pravoplatně zamítnuta, pokládá se promlčení za nepřetržené (§ 1467 1. a 2. věta o. o. z.). Promlčení se dále přetrhuje podáním žaloby tím, kdo má býti v právu svém obmezen, tedy n. př. žaloby ze smlouvy na zaplacení zápůjčky.

Přetržení způsobené řádným pokračováním v žalobě působí ostatně jen proti tomu, proti komu žaloba čelila aneb kdo s tímto je solidárně zavázán. Žaloba podaná na osobního dlužníka nepřetrhuje promlčení proti držiteli hypotéky (Gl. U. č. 240). Spor, rozsudek a kroky exekuční nepřetrhují promlčení proti osobám třetím (Gl. U. č. 670), pak proti třetímu promitentu (Gl. U. 2769). Uvedení v dřívější stav po zamítnuté žalobě je bez vlivu na uběhlé promlčení (Gl. U. 8039). Výjimečně zastupují podání žaloby ohledně promlčení jiné akty právního stihání a sice:

a) Promlčení přetrhuje se trestním stiháním, k němuž dal podnět poškozený (Gl. U. 5682), rovněž přetrhuje se promlčení nároku náhradního odkázaného na pořad práva civilního obnovou trestního řízení žalovaným vyvolanou (Gl. U. 5157).

b) Přihláškou ku konkursu přetrhuje se promlčení podobně jako žalobou (§ 1497 o. o. z.). Zejména přihlášení směnečné pohledávky má též účinek, jaký nastává dle čl. 80 sm. ř.

c) Promlčení přetrhuje se žádostí o vydání platebního rozkazu v řízení upomínacím, pokud platební rozkaz nepozbude moci vznesením odporu (§ 19 říz. up.).

d) Promlčení vkladů poštovní spořitelny přetrhuje se každým novým vkladem, každou výpovědí a každým zápisem úroků v knížce vkladní (zák. ze dne 28. května 1882, č. 56 ř. z., čl. 15).

f) Promlčení vkladů spořitelních přetrhuje se každým novým vkladem (dv. dek. ze dne 26. září 1844, č. 832 sb. z. s.).

g) Předpisuje-li zákon, že dlužno se obrátiti před nastoupením pořadu práva na úřad správní, přetrhuje takové přihlášení promlčení (časop. »Ger. Zeit.« 1865, č. 47).

X. Účinek promlčení.

1. Právo promlčené zaniká se všemi svými akcessemi (n. př. rukojemstvím; výminka nastává dle § 1483 o. o. z. jen ohledně zástavy ruční). Rovněž osvobozuje se druhá strana od závazku právu promlčenému odpovídajícího. Promlčení žaloby liší se od promlčení práva tím, že v tomto případě je pozbytí práva prius a pozbytí žaloby pak nutným toho následkem, kdežto v onom případě je zánik žaloby prius, s nímž zde právo zaniká (Unger, System sv. II. str. 436 pozn. 3.).

2. Promlčení přivede se z pravidla k platnosti námitkou (excipiendo) (§ 1501 o. o. z.), bylo-li žalováno na uznání práva zaniklého; žaloby však třeba, byl-li promlčený závazek předmětem knihy veřejné, by z ní byl vymazán (§§ 350, 469, 524 o. o. z.). § 1499 o. o. z. není tomu na závadu, by bylo promlčení pohledávky hypotekární excipiendo namítáno (Gl. U., 2167, 2178). Promlčení starších než tříletých nedoplatek úrokových kapitálu knihovně zjištěného lze v základě § 1499 o. o. z. k platnosti přivést žalobou o výmaz těchto nedoplatek (časop. »Ger. Zeit.« r. 1854 č. 16), dále cestou umořovací (viz čl. Amortisace starých závad).

3. Účinek promlčení ve příčině principu publicity knih pozemkových: Dle § 1500 o. z. nemůže právo promlčením nabyté tomu býti na újmu, kdo jedná ve důvěře ve knihy veřejné ještě před jeho vkladem práva nabyt. Tímto ustanovením doznaly zmíněné účinky promlčení (§ 1499 o. o. z.) důležitého obmezení v zájmu ústavu knih veřejných a jest zároveň ustanovení to výminkou z pravidla § 1493 o. o. z., že změna v osobě oprávněného neb zavázaného ničeho nemění na nevyko-

návání práva po dobu zákonem stanovenou. Nemůže totiž ten, kdo byl promlčením závazku sprostěn, avšak závazek z knih mazati nedal (§ 1499), ni žalobu o výmaz poznamenatí (§ 69 knih. ř.), namítati promlčení poctivému singulárnímu nástupci, který nabyl práva v knihách veřejných zapsaného a v důvěře ve knihy veřejné. Otázku, zda platí § 1500 o. z. o. i o promlčení pohledávek v knihách veřejných zapsaných neb jiných práv, kladně zodpověděl dv. dek. ze dne 27. března 1846 č. 951 sb. z. s.

4. Přivedení promlčení k platnosti ve sporu: K promlčení přihlíží se jen k námitce stran, nikoliv z povinnosti úřední (§ 1502 o. o. z.). Výhoda z promlčení plynoucí je toho druhu, že se jí každý, kdo svým právem smí disponovati, výslovně neb mlčky (v tomto případě opomenutím námítky promlčení) vzdáti může. Výjimku z § 1501 uvádí § 2 říz. mand. (nař. min. spr. ze dne 18. července 1859 č. 130 ř. z.), který stanoví, že k dobytí pohledávek na kapitálu a úrocích, proti nimž by promlčení namítáno býti mohlo, lze vydati platební rozkaz jen tehdá, když bude současně prokázáno přetržení nebo stavění promlčení listinami takové povahy, jakých třeba k vydání rozkazu platebního. To platí i dle nového c. ř. s. ze dne 1. srpna 1895, č. 112. ř. z. (§ 549 odst. i.) c. ř. s.).

Promlčení může namítati:

a) dlužník pokud se týče ten, proti němuž čelilo promlčené právo žalobní, a jeho právní nástupci;

b) rukojmí (§ 1351, 1363, 1. věta o. o. z.); avšak proti každému solidárnímu dlužníkovi běží zcela samostatné promlčení a týká se tudíž přetržení a stavění promlčení jen každého jednotlivého z nich;

c) třetí držitel zástavy, jenž může se na to odvolávati, že pohledávka zástavní zanikla promlčením, pokud promlčení proti němu přetrženo není;

d) ohledně obchodních společností nařizuje čl. 148 obch. z.: Promlčení ve prospěch vystouplého neb vyloučeného společníka nepřetrhuje se právními činy, jež byly předsevzaty proti dále trvající společnosti neb jinému společníku. Promlčení ve prospěch společníka v čas zrušení společnosti k ní ještě náležejícího nepřetrhuje se činy právními předsevzatými proti likvidatorům.

e) podobný předpis platí ohledně promlčení žalob proti členu výdělkového neb hospodářského společenstva s ručením neobmezeným z nároků proti společenstvu.

XI. Vzdání se a prodloužení promlčení.

Neodpovídalo by to účelu právního ústavu promlčení, kdyby bylo možno se ho zřící aneb delší dobu promlčecí, než zákonem stanovena, umluviti. Mimosoudní uznání směnečné postízné pohledávky přes dobu promlčecí je protizákonné prodloužení lhůty promlčecí (časop. »Ger. Zeit.«, r. 1864 č. 10., dále Gl. U. 3145, 3708). Zkrátiti však lhůtu promlčecí je stranám volno. Rovněž může se zavázaný výhody dokonaného již promlčení účinně vzdáti; ovšem může tak učiniti jen osoba k právním činům způsobilá. Zřící se dokonaného promlčení je možno částečným uplácením (Gl. U. 759) aneb tím, že svolí odpůrce v řízení prodjednacím k nastoupení pořadu práva (Gl. U. 4334). Uznání dluhu promlčeného je platné (Gl. U. 3145, 3708), bylo-li uznávajícímu známo, že uplynula lhůta promlčecí (Gl. U. 3148) (Stubenrauch Com. sv. II. str. 814—818).